

Filips Van Artevelde

Op 27 november zal het precies 600 jaar geleden zijn dat Filips Van Artevelde en 20.000 Gentenaars het leven lieten op het slagveld van West-Rozebeke.

Eens dood, worden vele mensen, vooral regeerders, staatsmannen en militaire leiders, grote helden waarop niets aan te merken valt omdat zij niets anders bezaten dan grote kwaliteiten. En het zijn natuurlijk de historische romans niet met hun zwart-wit-figuren die ons veel wijzer kunnen maken.

Was Filips Van Artevelde een van die onberispelijke helden waarvan Gent er zo veel gekend heeft (naar men beweert althans) ?

Het gezond verstand spoort ons aan tot een tikkeltje scepticisme. Om de historische waarheid wat beter te benaderen zou een demystificatie waarschijnlijk niet misplaatst zijn. Maar wie zal zich gelasten met dit werkje ?

Wel, het is al gebeurd. In een artikelenreeks, verschenen in 1975, richtte onze betreurde vriend Pierre Kluyskens de schijnwerper op de figuur van Filips Van Artevelde.

Met de vriendelijke toelating van de familie laten wij hier zijn bedenkingen volgen :

De politiek is de gevaarlijkste ziekte die iemand bij de keel kan grijpen, veel gevaarlijker dan de A-, B- of C-griep samen. Wie er eens door besmet geraakte, zal er nog moeilijk van genezen en wat erger is, de kwaal is in menig geval erfelijk.

Iemand als Filips van Artevelde had de politiek als de zwarte pest moeten schuwen : hetgeen hij gezien, gehoord en meegemaakt had, zou hem tot de allerlaatste dag van zijn leven tegen de politiek en haar in zijn tijd verraderlijke sekwellen van militaire carrière immuun hebben moeten maken. Hij was vijf jaar oud toen zijn vader op 17 juli 1345 op beestachtige wijze door Geeraard Denijs werd afgemaakt en na de moord moest hij als kind maandenlang leven als opgejaagd wild, vooraleer, waarschijnlijk heimelijk, met de schrik op het lijf naar Engeland te kunnen vluchten. Hij had ondervonden op welke schandalige manier zijn familie werd belast : dergelijke ervaring had hem een onfeilbare inspuiting tegen het virus van de politiek en van het geweld moeten worden. Maar ja, het had al zo diep wortel geschoten dat wanneer het voor de zoveelste maal ellendig slecht ging in Gent en men de naam Artevelde op alle stadspleinen ging skanderen, Filips, zoon van Jacob, de gewezen hoofdman en neef van Jan de gewezen schepen, aan de roep van de politiek niet kon weerstaan en op het verzoek van zijn stadsgenoten inging, hetgeen hem fataal zou worden.

De geschiedenis vertelt dat hij tot dan toe zijn dagen rustig had doorgebracht in zijn woning aan de Schelde en dat hij een verwoede hengelaar was.

De dag dat hij zijn hengel voor een rapier wisselde, tekende hij zijn doodvonnis : roem zou hij niet oogsten en uiteindelijk zou zijn kortstondige militaire loopbaan eindigen met nederlaag en dood op het slagveld. Het nageslacht heeft zijn vader, de 'Wijze Man', figuurlijk en letterlijk op een voetstuk verheven, maar heeft de naam van de zoon vergeten, terwijl zijn tijdgenoten hem met de bijnaam 'de lodder' moreel door het slijk hebben getrokken.

Een standbeeld heeft hij zeker niet verdiend, doch hoon en misprijzen zijn hem en zijn nagedachtenis een onrechtvaardig lot en oordeel geworden.

*
* *

Sociologen, psychologen indien niet psychiaters zouden de dag van vandaag de beslissing van Filips van Artevelde het politiek roer in handen te nemen, uitleggen of trachten uit te leggen als een reactie tegen, een nasleep van zijn ongelukkige jeugd, een soort coup de tête, een afreageren van complexen en noem maar verder op. De werkelijkheid is integendeel dat Filips na een zeer bewogen en ongelukkige jeugd, die hem in elk geval een tijdlang zal getraumatiseerd hebben, een bourgeois-evenwicht terug had gevonden, zich het leven niet buitenmatig zuur maakte en ook wel eens, misschien meer dan het betaamde voor een eerlijke en heerlijke echtgenoot, de bloempjes buitenzette.

Hij had dus een dikke laag zand gestrooid over het tragisch einde van zijn vader, over zijn eigen moeilijke jeugd en over zijn ontgoocheling zijn moeder, zo gauw zij haar donkere rouwklederen over de haag had geworpen, een nieuw, niet al te gedesinteresseerd huwelijk te zien aangaan.

Hij was dus een nogal normale poorter van de Gentse stede geworden die niemand in de weg liep en zich door niemand op de tenen liet trappen.

Het enige dat in hem nog voort bleef woekeren, was het gevaarlijke virus van de politieke ambitie en loopbaan die in de troebele XIVe eeuw niet met de ganzepen doch met dolk, rapier of zwaard werd 'geschreven'.

Hij was het kakenestje van de drie zonen van Jacob : Jacob II was 15 en Jan 17 jaar ouder dan Filips zodat de ziekte hen dan ook ettelijke tijd vroeger aantastte : omdat zij hun tong niet dichtgegrendeld hielden in hun mond, ook geen blad voor deze mond hadden genomen en integendeel openlijk tegen de nieuwe 'gevestigde orde' in Gent waren opgekomen, werden Jacob en Jan enkele jaren na vaders dood veroordeeld tot 50 jaar ballingschap 'wegens meuten ende ballinghen te sustineren', zodat zij zonder boe noch ba te mogen zeggen, de toenmalige Ostend-Dover namen en aan het koninklijk paleis van Edward III gingen aankloppen.

Vijftig jaar : te lang als straf vanwege politici en machthebbers die gewoonlijk met een ander telraam dan dat van de scholieren rekenen, zodat na 10 jaren ballingschap, Jacob en Jan in 1360 hun haardstede mochten verwoegen waar Jan in 1365 overleed terwijl Jacob zoon in februari 1371 door Wouter de Mey werd vermoord.

Filips, die op 18 juli 1340 werd geboren, was op dat ogenblik dertig jaar oud en nog nooit was zijn naam in Gent vernoemd geworden, want blijkbaar had hij zich geheel afzijdig gehouden van de politieke intriges die zijn broers zoveel last, ballingschap en boeten hadden berokkend en die voor een hunner met een tragische dood werden besloten.

Deze moord op zijn broeder, een kwart eeuw na deze op zijn vader, had Filips definitief van elk politieke optreden, carrière of ambitie moeten doen afzien. En inderdaad in de volgende tien jaren bleef hij, althans in het openbaar leven, zo stil als een muis. Wat had hij ten andere kunnen vertellen, welke lauweren had hij nog kunnen oogsten na de imponerende loopbaan van zijn vader ? Artevelde was een naam die nooit een tweede roemrijke voor naam had kunnen dulden. Na Jacob konden nog enkele epigonen opdagen. Zij waren van te voren verpletterd door de schitterende loopbaan van de Wijze Man.

*
* *

De geschiedschrijvers zijn dan ook niet mild, niet eens rechtvaardig geweest voor Filips van Artevelde. Voor de enen was hij een zwakkeling, voor anderen een fils à papa, een avonturier, een arrivist en zelfs een losbandige vlegel. Voor Steyaert was hij een treffelijke poorter zoals 99 t.h. van de Gentenaren het te allen tijde zijn geweest : 'In de Nieuwstraat tegenover de Bagattenstraat, schrijft hij, woonde de beroemde Philips van Artevelde die bijna zijn geheel leven ambteloos en vreedzaam doorbragt, hier dikwijls den tijd sleet met achter uit eene venster van zijn huis in de Schelde met de angelroede te visschen...'

Een doorbrave burger, een hengelaar zoals Vlaanderen er nog duizenden telt, doch het beeld lijkt toch wat vertekend want in andere documenten krijgt diezelfde Filips de bijnaam de Loddere of Lollaert. Welnu, wie dat op zijn naamkaartje kreeg, maakte gewoonlijk niet deel uit van de Kongregatie van de lievelingskinderen van Maria.

Een loddier, schrijft Fris, die heel wat archieven heeft doorpriemd, 'C'est proprement le séducteur, le paillard de bas étage, le saligaud'. In het Gents Woordenboek kunt u wellicht nog een paar synoniemen ervoor op de kop tikken.

Mensen, die hem geheel zwart en vuil voor het nageslacht wilden krijgen, en dat was o.a. het geval met de Franse kroniekschrijver Froissart die krampen in de buik kreeg wanneer hij de naam Artevelde hoorde uitspreken, hebben beweerd dat hij de nacht voor de beslissende veldslag voor

de Gentenaren in zijn tent doorbracht in een zeer aangenaam vrouwelijk gezelschap, hetgeen natuurlijk niet van aard is om bij het kriecken van de dag fit en paraat te zijn voor ernstige man-aan-man-gevechten !

Beide portretten zijn beslist vertekend doch het moet zijn dat het bloed der Artevelde in hem voort bleef koken, een bloed dat hem op een bepaald ogenblik, wanneer men zijn naam uitsprak, naar het hoofd sloeg.

*
* *

Toen inderdaad in 1381 de wind andermaal voor de Gentenaren uit de verkeerde hoek waaide en zij tevergeefs kaarsen voor alle patroon- en beschermheiligen hadden aangestoken, bleef hen nog enkel de mogelijkheid over de naam Artevelde luidop door de straten te laten weergalmen tot vlak bij de woning van Jacobs jongste telg, de veertigjarige Filips die een koningin van Engeland eens ten doop had gedragen; en de dag dat Filips het bedwelmend geroep hoorde, werd hij ineens de vechterszoon van Jacob, de man die zijn leven veil zou hebben voor zijn geboortestad.

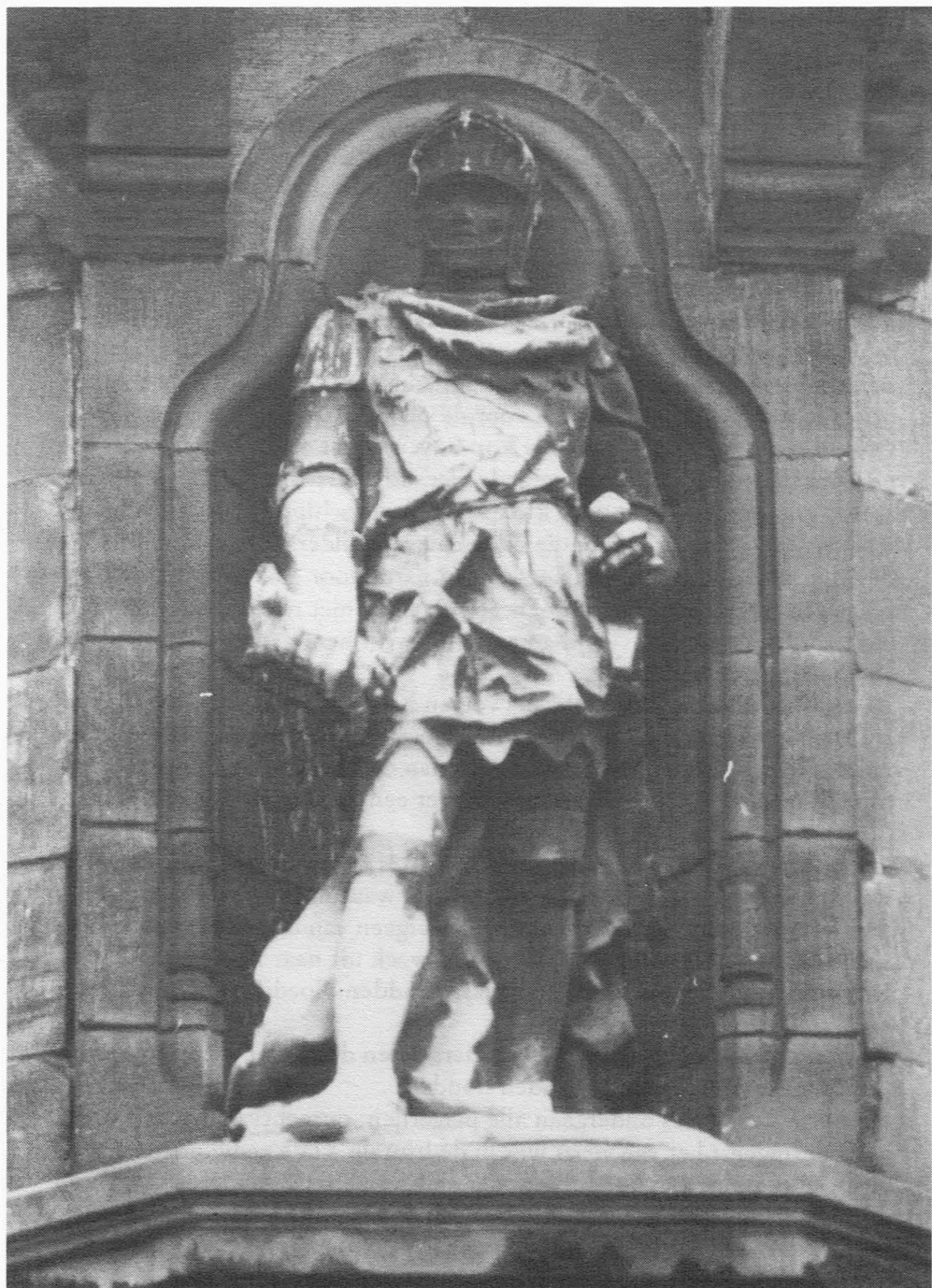
*
* *

Vader en zoon Artevelde zijn lastige klanten voor de moderne geschiedschrijvers. Hun persoonlijkheid is zo complex, de tijdsdokumenten zijn zo schaars en onvolledig en ook het beeld van hun optreden en beleid werd door hun politieke tegenstrevers en eeuwenlang door kroniekschrijvers en halfgare historici zodanig vertekend en toegetakeld dat het tegenwoordig uiterst moeilijk is geworden de exakte waarheid te achterhalen. Moesten wij over voldoende oorspronkelijke bronnen en onpartijdige oordelen en gegevens beschikken, de figuur van Jacob van Artevelde zou wellicht een tikje minder sympatiek en volks, minder democratisch voorkomen en de figuur van zijn zoon Filips zou wel iets minder antipatie wekkend, in elk geval minder bezwadderd, het nageslacht hebben bereikt. Maar ja, de grote Jacob werd laffelijk vermoord toen hij nog in volle politieke glorie prijkte, terwijl Filips, 'vaders zoon' roemloos sneuvelde in een beslissende veldslag die op een vernederende nederlaag voor de Gentenaren afliep en dat heeft men hem nooit willen vergeven.

Het lag dan ook voor de hand dat men in de volgende jaren van de overwonnen kapitein een niet al te gure personage maakte, want de massa schuift toch zo graag de verantwoordelijkheid voor haar eigen fouten in andermans schoenen. Een strateeg en een politiker mogen nooit het onderspit delven, want meteen delven zij hun eigen graf !

*
* *

Als background van de 'regering' van Jacob van Artevelde hebben wij de economische toestand, die de politiek van de hoofdmans zou oriënteren. De politiek, het brutaal optreden van Filips Van Artevelde staan integendeel volledig in het teken van de sociale beroerten en van de rivaliteit

Zò zou Filips Van Artevelde er kunnen uitgezien hebben.
Hoeveel Gentenaars hebben dit beeld al eens bekeken ?
Het prijkt in de nis van het huis dat in 1902 gebouwd werd op de hoek van de Borluutstraat
en de Hoogpoort, naar ontwerp van architect J. Semeij. (Foto Stadsarchief Gent).

Gent-Brugge, aangewakkerd door de politiek en de keus van graaf Lodewijk van Male, op het cruciaal ogenblik vriend en beschermer van de Bruggelingen, vijand van Gent, althans van de aan het bewind zijnde partij in de stad. In Gent zelf aasden de volders, die op 2 mei 1345, de Kwade Maendag, door hun tegenstrevers en aartsvijanden de wevers letterlijk werden uitgemeord en uitgerooid op de Vrijdagmarkt en elk zeggenschap hadden verloren, op weerwraak. Men dacht ze indien niet voor immer dan toch voor enkele decennia uitgeschakeld doch toen in november 1348 Lodewijk van Male de Vrede van Duinkerke met Edward III onderkende, gooiden een aantal Vlaamse steden, die niet graag idealisme met realisme lieten rijmen, het roer volledig om, dwz. dat zij de stads-poorten wagenwijd openzetten voor de piepjonge en ambitieuze graaf. Ook in Gent steekt de oppositie kop boven water en zij is biezonder sterk en aktief, want de rijke poorters, de vleeshouwers en visverkopers, die steeds graag de konservatieve klok luidden, de schippers, die toch ook iets vertegenwoordigden, en de overgebleven volders, die niet anders konden dan de oppositie te steunen, kozen partij voor Lodewijk van Male en gingen te Deinze de knieval doen, iets dat hen niet meer kostte dan 150 gijzelaars liefst uit het vijandig kamp, die men hem dan ook met een say cheese-glimlach uitleverde.

De tot dan toe almachtige wevers voelen het tij keren, lopen op 13 januari 1349 te wapen op de Vrijdagmarkt, waar zij enkele jaren tevoren de volders in de pan hebben gehakt. Zij staan onder bevel van Geraard Denijs, de man die Jacob van Artevelde met een bijlslag naar Sint-Pieter heeft gestuurd.

Loontje komt echter om zijn boontjes. 13 is een ongeluksdag : de wevers worden verslagen, uitgemeord, hun lijken, waaronder dat van Denijs, met honderden, in de Leie geworpen. Hetgeen van de nering aan de afslachting kan ontkomen dook onder of week uit naar Engeland.

De slachtoffers van de Kwade Maendag hadden bloedig weerwraak genomen in de Goede Disendach.

Volders, kleine ambachten en patriciërs delen de macht en zullen tien jaar lang stevig het roer in handen houden.

De verslagen wevers ondergaan alle plagerijen, onrechtvaardigheden en vernederingen : het vae victis was in de brutale XIVE eeuw nog een droevige werkelijkheid : zij mochten niet eens van stiel veranderen, mochten nooit samenkomen : wie er drie in gesprek aantrof had het recht hun bovenste kleren af te rukken en ze voor zich te houden. Het was sociaal en ekonomisch een onmogelijke toestand en vroeg of laat zou hij uitmonden op een wanhopige opstand van de verdrukten. De wevers waren immers in het verleden niet enkel vier maal zo talrijk geweest als de volders, ook kwalitatief stonden zij een paar sporten hoger. De volders waren doodgewone arbeiders, de wevers bekwame ambachtslieden, en zonder wol kon

Gent niet leven.

Het Bewind mocht rekenen op Lodewijk van Male en aldus kon in 1353 een poging tot opstand in de kiem worden gesmoord : vier jaar lang zou de repressie nog harder worden voor de wevers, doch op 12 juli 1359 ontstaat een nieuw oproer van de Weverie die de beslissende set wint, al haar rechten en voorrechten terugwint, opnieuw haar intrede doet in het stadsbestuur, er weldra de plak zwaait, de volders verdringt en zo onmeedogend verdrukt dat zij nooit meer enig politiek zeggenschap zullen verkrijgen.

De stad hernieuwt, onder impuls van de almachtige wevers, het bondgenootschap met Engeland, verzoent zich met graaf Lodewijk van Male die de weverie, wellicht tegen zijn zin in, omdat zij de toenmalige democratische partij was, een aantal gunsten verleent.

De 'entente cordiale' zal bijna twintig jaar duren en Gent kent dankzij de lakennijverheid een geweldige bloeiperiode.

Doch de liefde van de wevers voor de graaf was zeer baatzuchtig en wanneer deze laatste, die centen broodnodig had, in 1379 aan de Bruggelingen het recht verkoopt om hun stad rechtstreeks langs een kanaal met de Leie te verbinden, hetgeen automatisch een einde had gesteld aan het Gents stapelrecht op het graan van Artesië afkomstig, veranderde de Gentse liefde plots in haat voor de graaf en voor de Bruggelingen en brak een burgeroorlog los in Vlaanderen, met hoogten en laagten, overwinningen en nederlagen, bestanden en verdragen waarbij iedereen beloofde en loog; doch na vreselijke, onmenselijke aanvallen, invallen, moorden en represailles, schaart gans Vlaanderen zich op uitzondering van Gent na, onder de banier van de graaf, die Gent inmiddels door het opzettelijk onder water zetten van alle omliggende dorpen veilig en safe gesteld, komt belegeren.

De Gentenaren, die op knappe strategen als Jan Yoens, Frans Ackerman en Pieter Van den Bossche mogen rekenen, verrichten wonderen van moed zodat Lodewijk van Male na tweemaal de stad te hebben belegerd, telkens onverrichterzake moet afdruipeu.

De haatgevoelens in beide kampen zijn afschuwelijk : wanneer de Gentenaren vernemen dat een van hun dekens gesneuveld is te Nevele, massakreren zij beestachtig, met hamerslagen, 26 gevangenen op de Vrijdagmarkt, doch wanneer de graaf na een nieuwe mislukte aanval op Gent, de stad omsingelt in de overtuiging de uitgehongerde bevolking tot kapitulatie te bedwingen, maakt de wanhoop zich van haar inwoners meester. Boudewijn Van der Loren mag nog op dat ogenblik de Gentse stede vergelijken met een door een boosaardige prins onschuldig vervolgte maagd, deze dichterlijke bevlieging kan de honger van de bevolking niet stillen.

Op dat beslissend ogenblik roept Pieter Van den Bossche, die zijn beste

pijlen nutteloos heeft verschoten, het volk van Gent samen op de Vrijdagmarkt. In een opwelling van vaderlandsliefde en ook van wanhoop zou hij aan de glorietijd van Jacob van Artevelde hebben herinnerd. 'Hadden wij hem nog in ons midden', jammerde het volk, 'maar, aldus de nogal romantische versie, hij heeft een zoon nagelaten', huilt Van den Bossche boven het gejang van het volk, 'laat ons zijn raad en hulp inroepen'.

Zo gezegd zo gedaan. Het volk ijldde naar zijn woning aan de Schelde, trof hem niet thuis aan doch wel in een 'stove', een toenmalige sauna met geen al te beste faam, bracht hem naar het Thoochuus waar hij op 24 januari 1382 met vier andere zgh. personaliteiten, die nooit meer dan een figurantenrol zouden spelen, aan het hoofd wordt geplaatst van de belegerde en uitgehongerde stad.

Of het werkelijk zo is gegaan, of het Gentse volk als één man rende naar de woonst van Jacobs zoon, kan men betwijfelen. Wellicht was Filips niet zo afzijdig gebleven van de politiek als men het ons wijs heeft willen maken, heeft hij niet gans zijn tijd al vissend in de Schelde bij zijn woning, of al vissend in troebel water in stoven en sauna's doorgebracht, maar had hij handig zijn aktieplan gesmeed. Iemand die een dolce farnienteleven leidde, geen enkele politieke ambitie meer koesterde, zou nooit zo vermetel zijn geweest zelfmoord te plegen door een onmogelijke politieke en militaire opdracht te aanvaarden.

Filips ging op het voorstel in omdat hij een Artevelde was, ambitieus, verbeterd, roemdronken, doch hij was qua hoedanigheden noch een politiker noch een strateeg en hij zou zijn hoogmoed met de dood moeten bekopen.

*
* *

In de bloeddorstige, meedogenloze XIVe eeuw, — een tijdperk dat heel wat jonge Afrikaanse volkeren op de weg naar hun geestelijke en politieke ontvoogding thans kennen — was er in West-Europa en meer bepaaldelijk in Vlaanderen, dat steeds op zijn quivive was, slechts één manier om sukses, achting en roem te oogsten : vechten, met of zonder hoofdletter, d.w.z. met open vizier, in hinderlaag, op het slagveld of in een stikdonkere nacht, in elk geval vechten tot de overwinning, de nederlaag of de dood !

In dat geweldig epos, nog te weinig bekend en belicht, van het graafschap Vlaanderen, heeft Gent het laken fors naar zich toegetrokken en op gebied van hardnekkigheid, vechtlust en haatgevoelens het leeuwedeel voor zich genomen.

Het is wellicht aan de herinnering aan deze periode van hartstocht, bloed, verzet en moord dat Gent en de Gentenaren hun reputatie van keikoppige vechtersbazen te danken hebben; en indien zij — althans de echte

Gentenaren — heden ten dage nog iets over hebben gehouden van de voorvaderlijke onverzettelijkheid, wils- en zielskracht, die de andere Vlamingen niet kunnen verkroppen, is het omdat de Gentenaren van de wieg tot het graf in de herinnering aan de heroïsche tijden van de stad blijven leven en er zich heerlijk om verlekken.

Over Yoens, Van den Bossche en Ackerman, mensen die wisten wat zij wilden, die het goed meenden met hun stad en er zelfs hun leven veil voor hadden, zullen wij het in een volgende bijdrage hebben.

Vandaag keren wij nog even terug tot de enigmatische Filips van Artevelde, naar keus 'Lippe de Loddere', zoals oude kroniekschrijvers het hebben beweerd, een 'fils à papa' of een legendarische figuur reeds van te voren door het nageslacht van zijn voetstuk gehaald, omdat Filips te hoog heeft willen mikken, omdat de naam die hij droeg te zwaar was voor zijn tengere schouders en vooral omdat hij van krijgskunde niet veel meer afwist dan een hengelaar of een gezapige burger.

*
* *

De woorden van Pieter Van den Bossche en het hoerageroep van de massa klonken hem als hemelse muziek in het oor en sloegen hem meteen naar het hoofd. Hij dacht een Jeanne d'Arc voor de letter te zijn, een zending te moeten vervullen, wanneer het ontredder volk niet op hem maar op de naam Artevelde beroep had gedaan.

Als men niet over de nodige kwaliteiten beschikt, doet men alsof men 'de' sterke man is, en Filips van Artevelde, plots en geheel onverwachts tot de hoogste sport van de politieke ladder geklommen, zonder enig bevel te hebben van beleid, wil zijn macht en zijn gezag affirmeren, zijn vijanden het zwijgen opleggen en naar 'loffelijke' traditie van de tijd, vergiet hij wat bloed ten einde de oppositie elke lust tot contestatie te ontnemen. Laten wij even Victor Fris aan het woord : 'Certes, Philippe était un personnage peu commode, un 'quaet bloet' dit encore Olivier de Dismude. Au lendemain de son élection, il fit décapiter douze adversaires de la politique municipale parmi lesquels d'anciens ennemis de son père. A la fin du mois, il tua de sa propre main, à l'Hôtel de ville, le premier échevin Simon Bette, tandis que son accolyte Pierre Van den Bossche assassinait le bourgmestre de décembre 1379, Giselbrecht de Grutere. Le jeudi suivant Philippe fit exécuter Jean Sleepstaf, Jean Romere en Jean Mahin. Le 21 février ce fut le tour du doyen des bouchers, Jacques Seysone. Le tribun n'y regardait pas à une tête près. C' étaient les moeurs de cette époque troublée : Homo homini lupus !'

Ja dat waren de zeden van de tijd en er ging gejuich op wanneer ergens een dolk neerplofte. Wij hebben in zes eeuwen een lange weg afgelegd en men ziet niet goed eenzelfde applaus of goedkeuring, moest iemand na een interpellatie in de gemeenteraad de burgemeester neerkogelen of

moest een premier Tindemans een André Cools of een Jos Van Eynde met eigen hand een kopje kleiner maken.

Andere tijden, andere zeden.

Voor Filips van Artevelde, net als voor zijn doorluchtige vader, was het een fantastische prestatie met eigen hand een vijand naar de hemel of de hel te kunnen helpen. De godsdienst, de wetenschap, de kunst en de cultuur zijn goddank sindsdien met de zachte schaaft over onze groot- en voorouders gegaan en wij nemen vrede met een aanval in een satirisch blad of met een spotprent, en het is wellicht nog best zo, want bloed en moord hebben nooit redding kunnen brengen.

*
* *

Na op lokaal vlak met de grove borstel, in casu dolk en zwaard, de oppositie te hebben uitgeschakeld, mocht Filips van Artevelde ernstig aan zijn 'buitenlandse' politiek gaan denken, d.w. de strijd aanbinden met de graaf en met allen – en zij waren talrijk – die op dat ogenblik met hart en ziel voor hem partij hadden gekozen omdat hij de rumoerige Gentenaren die al te lang de plak zwaaiden in het graafschap, nu eens voor goed klein, miezerig klein wou krijgen.

Filips is in die dagen een koning te rijk. Zonder er enige aanspraak op te mogen maken, usurpeert hij de titel van 'ruwaerd' van Vlaanderen, kan zijn woest temperament niet intomen, maakt misbruik van de gevoelens van blinde haat van een uitgehongerde en totaal ontredderde bevolking en kan aldus zonder enig verzet, zijn wil opdringen, een wil die Gent naar de afgrond zal leiden.

Niemand heeft op dat ogenblik de moed gehad of de kans gekregen Filips in het oor te fluisteren dat zijn rechtstreekse en gevaarlijkste vijand, graaf Lodewijk van Male himself, een koelbloedige, vastberaden, venijnige man was, zonder skrupules, een man die als Artevelde voor geen moord terugdeinsde, maar die het ijskoud en koelbloedig deed.

In de strijd tegen een dergelijke man die alles uitcijferde en uitrekende was een woestaard, een hoogmoedige en hartstochtelijke man als Artevelde bij voorbaat ten dode gedoemd, al kon hij aanvankelijk enig succes oogsten.

Twee mensen stonden frontaal tegenover mekaar : beiden waren losbandig van zeden, praalzuchtig, doch daar waar Filips zijn karakter doorvoerde buiten zijn privé leven, wist Lodewijk van Male de lijn te trekken tussen zijn slippertjes in privé en zijn koelbloedig uit te voeren taak als graaf.

Omdat hij de zwakste was, nam Filips het initiatief en het werd een overweldigend succes : de Gentenaren hadden er alles bij te winnen : letterlijk en figuurlijk werd het voor hen een strijd op leven en dood. De nederlaag betekende de ondergang van een van de heerlijkste en machtigste

steden van het kristendom, zij moesten derhalve zegeviereren.

Met 5.000 gefanatizeerde krijgers rukten zij op tegen de 40.000 man sterke legers van de graaf en op 3 mei 1382 behaalde Filips een verpletterende overwinning op Lodewijk en zijn trouwe Bruggelingen op het Beverhoutsveld. Filips rukte Brugge binnen, herstelde er het democratisch bestuur, liet zijn troepen tot een afschuwelijke afslachting overgaan, keerde als overwinnaar in een fantastische roes van glorie naar Gent terug en dacht dat hij definitief het pleit had gewonnen.

Doch hij had zonder de waard, Lodewijk van Male, gerekend die onmiddellijk had ingezien dat Filips een heruitgave van het Engels bondgenootschap beoogde, de meerderheid van de Vlaamse steden in zijn kamp had kunnen lokken en een beslissende overwinning wou afdwingen.

Doch in de XIVE eeuw was men met een Engels bondgenootschap niet veel rijker, althans in een nabije toekomst, dan met de beloften van Churchill in 1939 : de Engelsen hebben veel tijd nodig. Dat wist Lodewijk van Male die bij de jonge Franse koning Karel VI ging aankloppen, onmiddellijk militaire hulp verkreeg, samen met het Franse leger Vlaanderen binnenrukte, Artevelde's troepen in de flank aanviel, Van den Bossche, een van de oppertroeven van Filips' strategie, versloeg en alle plannen van de zgh. ruwaard in de war stuurde.

Artevelde was als strateeg in dergelijke netelige toestand volkomen onmondig en er was niemand in zijn omgeving om hem met raad bij te staan. Hij sloeg op dat ogenblik het beleg voor Oudenaarde, liet er alles in de steek, ijelde met zijn troepen naar West-Rozebeke, nog steeds in de waan dat hij ditmaal de graaf, de Bruggelingen en de Fransen samen in de pan zou hakken, doch het viel heel anders uit.

Filips, die ook al met een gezellin problemen had en geen strateeg bij de hand had, moest alles improviseren, beging blunders groot als flatgebouwen, trad offensief op daar waar enkel een defensieve houding redding had kunnen brengen en zond 20.000 Gentenaren regelrecht naar de dood. Hij was zo fair zijn manschappen op die verre tocht naar St.-Pieter te vergezellen.

Men vond daags na de slag zijn lijk versmacht onder een hoop dappere Gentenaren.

Het was een roemloze nederlaag, niet voor de 20.000 gesneuvelden, maar voor de hoogmoedige Filips, die meer had gewild dan hij vermocht te doen.

PIERRE KLUYSKENS